टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे

EB/E

संस्कृत पारंगत (एम्. ए.) बहिःस्थ

परीक्षा: जून –२०२२

सत्र ३/४ थे

विषय: साहित्य – मुद्राराक्षस (EB-3308/19E3404)

दिनांक: २४/०६/२०२२ **गुण : ८०** **वेळ : स. १०.०० ते दु. १.००**

सूचना: १) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात. २) सर्व प्रश्न सोडवणे अनिवार्य.

प्र.१ अधोलिखितेषु केषामपि त्रयणामनुवादं कुरुत। **(२१)**

१. कामं नन्दमिव प्रमथ्य जरया चाणक्यनीत्या यथा धर्मो मौर्य इव क्रमेण नगरे नीतः प्रतिष्ठां मयि।
तं सप्रत्युपचीयमानमपि मे लब्धान्तरः सेवया लोभो राक्षसवज्जयज्य यतते, जेतुं न शक्नोति च।।

२. किं शेषस्य भरव्यथा न वपुषि स्मां न क्षिपत्येष यत्? किंवा नास्ति परिश्रमो दिनपतेरास्ते न यन्निश्चलः?
किं त्वङ्गीकृतमुत्सृजन्कृपणवत् श्लाघ्यो जनो लज्जते निर्वाहः प्रतिपन्नवस्तुषु सतामेतद्धि गोत्रव्रतम्।।

३. आविर्भूतानुरागाः क्षणमुदयगिरेकज्जिहानस्य भानोः पर्णच्छायैः पुरस्तादुपवनतरवो दूरमाश्वेव गत्वा।
एते तस्मिन्निवृत्ताः पुनरपरगिरिप्रान्तपर्यस्तबिम्बे प्रायो भृत्यास्त्यजन्ति प्रचलितविभवं स्वामिनं सेवमानाः।।

४. विपर्यस्तं सौधं कुलमिव महारम्भरचनं सरः शुष्कं साधोर्हृदयमिव नाशेन सुहृदाम्।
फलैर्हीना वृक्षा विगुणविधियोगादिव नयास्तृणैश्छन्ना भूमिर्मतिरिव कुनीतैरविदुषः।।

५. केनोत्तुंगशिखाकलापकपिलो बद्धः पटान्ते शिखी? पाशैः केन सदागतेरगतिता सद्यः समाचारिका?
केनानेकपदानवासितसटः सिंहोऽर्पितः पञ्जरे? भीमः केन च नैकनक्रमकरो दोर्भ्यां प्रतिर्णोऽर्णवः?

प्र. २ केषांचित् त्रयाणां ससंदर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत। **(१५)**

१. ननु वक्तव्यं स्वजीवितं न सहन्त इति।
२. नन्दोन्मूलनदृष्टवीर्यमहिमा बुद्धिस्तु मां गान्मम।
३. दिष्ट्या न सचिवायत्रसिद्धिरस्मि।
४. कपटमुद्रामुत्पादयितुं शक्नुवन्ति धूर्ताः।
५. दैवमत्र प्रष्टव्यम्। न क्षपणको जीवसिद्धिः?

प्र. ३ चाणक्यनीतिमधिकृत्य मुद्राराक्षस्य प्रथमाङ्कस्य विवरणं कुरुत। **(१५)**

अथवा

चाणक्यस्य व्यक्तिरेखामधिकृत्य निबन्धं लिखत।

प्र. ४ द्वितीयाङ्के अमात्यराक्षसस्य नैराश्यं कथं दृश्यते इति स्पष्टीकुरुत। **(१५)**

अथवा

विशाखदत्तस्य कौटिलीयार्थशास्त्रविषयकं ज्ञानं नाटके प्रतिबिम्बितम् इत्यस्य विधानस्य विवरणं कुरुत।

प्र. ५ टिप्पण्यौ लिखत। **(१४)**

१. मुद्राराक्षसस्य प्रस्तावना २. मलयकेतुः ३. चन्द्रगुप्तः